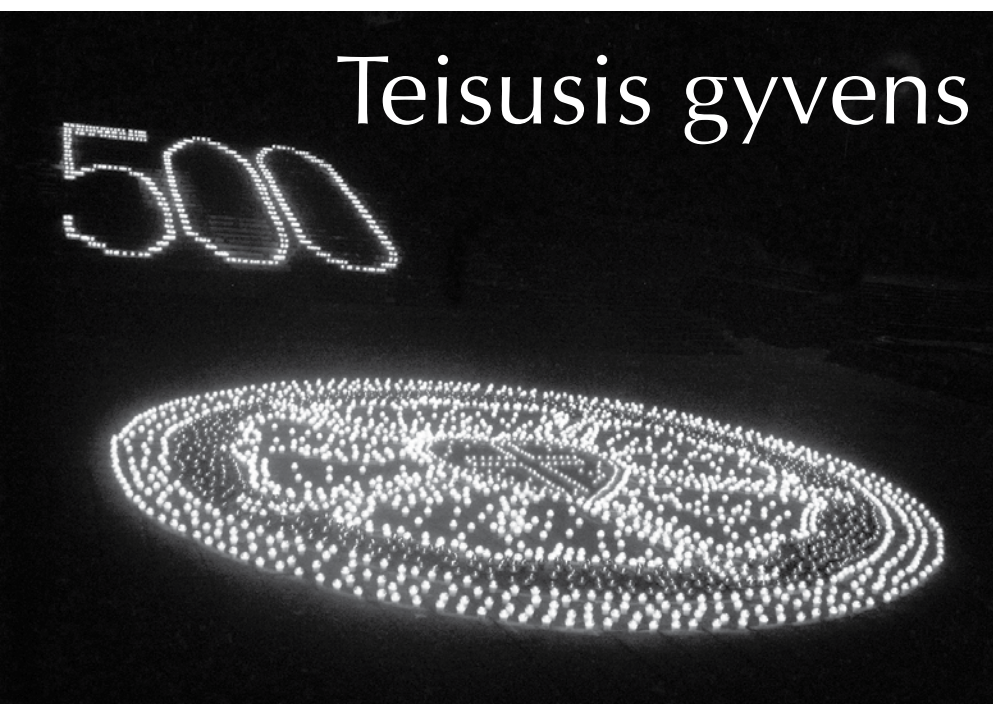

Patsai ramybės VIEŠPATS tegul teikia jums ramybę visada ir visais būdais (2 Tes 3,16)

2017 m. lapkritis Vilniaus ev. reformatų parapijos tarybos informacinis leidinys Nr. 11 (183)

Leidžiamas nuo 1998 m. lapkričio mėn. ISSN 2029-512X (internete ISSN 2424-4341)

Teisusis gyvens

tikėjimu

vaizdoje nebus išteisintas nė vienas žmogus (Rom 3, 20). Nėra dvejonų, kad noras įrodyti sau ir kitiems, pagrįsti savo tapatybę, morališkai išteisinti neapsiriboja vien horizontaliaja dimensija (žmonėmis), bet turi vertikaliąją – Tą, Kuriam kiekvienas turės duoti apyskaitą.

Martynas Liuteris jautriai išgyveno šią svarbiausią žmogaus atsakomybės dilemą. Jis nevyniojo į vatą ir ėjo tiesiai prie svarbiausios žmogaus problemos. Aš, vargšas vienuolis, jaučiausi prieš Dievą nusidėjėliu. Mano sąžinė buvo prislėgta ir aš negalėjau atrasti ramybės. Aš ne tik nemylėjau, priešingai, nekenčiau šio teisingo, nusidėjėlius baudžiančio Dievo, – rašė jis savo prisiminimuose. Bažnyčia, pasukusi šio pasaulio keliu ir žmogų padariusi savo paties gelbėtoju, mokė, kad žmogus turi įrodyti Dievui teisumą savo darbais. Garsiojo vienuolio ir reformatoriaus sąžinė nurimo tik tuomet, kai iš Dievo gailestingumo jis atkreipė dėmesį į Rom 1, 17 eilutės Joje (t. y. Evangelijoje) apsireiškia Dievo teisumas kontekstą – iš tikėjimo į tikėjimą, kaip parašyta: „Teisusis gyvens tikėjimu“. Tada jis ėmė suprasti, kad Dievo teisumas yra tai, ką žmogus priima kaip Dievo dovaną, o ne pelno savo darbais... Tai supratęs, kaip mat pasijutau atgimęs iš naujo ir žengiau į Rojų pro atvirus vartus... aukštinau saldžiausius žodžius „Dievo teisumas“ su tokia didele meile, kaip prieš tai jų nekenčiau, nes tai man tapo vartais į Dangų.

Ką pasakysime savo vaikams apie žmogaus didybę ir tikrąją mūsų, Dievo kūrinių, tapatybę? Ar tai bus iš žmogiškos puikybės įrodymai ar Dievo darbas – meilė, kuri auko-

Jūsų dėmesiui siūlome Vilniaus Tikėjimo žodžio bažnyčios pastoriaus Dariaus Širvio homiliją, skambėjusią Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčioje Reformacijos 500 metinių šventei skirtų iškilmingų pamaldų metu.

Manęs vis klausia, ar būdamas Širvy nesu Pauliaus Širvio giminaitis... Neseniai į šį klausimą sugalvojau šmaikštų atsakymą: *Taip, jis yra mano sūnus...* Išties, savo jaunėlį, kaip ir garsųjį poetą, mes pavadino me *Pauliumi*. Manau, kad tikrai su vardu pataikėme, nes, sulaukęs dešimties, jis savo vardą, kuris verčiant iš lotynų kalbos reiškia *mažas*, tikrai pateisina. Mūsų Paulius dažniausiai visur yra pats mažiausias... Žinoma, jam tai nepatinka, todėl tenka guosti gražiomis istorijomis apie didžius mažo ūgio žmones.

Pavyzdžiui, futbolininkai Pelė, Leonelis Messi's, Čarlis Čaplinas, Jurijus Gagarinas ir net Napoleonas buvo nedidelio ūgio... Ir net mūsų šis Vytautas Didysis. *Nebūtina būti didelio ūgio, kad kažką įrodytum šiam pasauliui* – tokia yra šios pagodos idėja. Tik vėliau supratau,

kad tokia pagoda nelabai krikščioniška... Nes visi šio pasaulio žmonės visais laikais stengiasi *kažką įrodyti*: kopija karjeros laiptais... persidirba... nepasitenkina ordiniais, titulaus, užimtomis teritorijomis ir nukariauotomis tautomis...

Įrodyti, pateisinti save – giliai žmoguje slypintis motyvas, kurį galima paaiškinti tik giluminiu, dažnai nesąmoningu teismo siekiu. Todėl svarbiausia Reformacijos tezė – išteisinimo per tikėjimą žinia – išlieka svarbiausiu kiekvieno žmogaus poreikiu. Žmonės tiek pasaulyje, tiek bažnyčioje kasdien darbais įrodinėja savo teisumą tiek sau patiems, tiek vieni kitiems, kelia savo vertę, ieško savo tapatybės ir gelbėja save. Visi savaip teisūs ir tai daro įspūdį žmonėms, bet... ne Dievui, Kurio akivaizdoje nėra teisus, nėra nė vieno (Rom 3, 10) ir ... (darbais) Jo aki-

jo save ant kryžiaus? Todėl, jei vėl su sūnumi kalbėsime apie didžius mažo ūgio žmones, pasikalbėsime apie jo bendravardžio apaštalo Pauliaus žodžius: *Aš nieku nesigirsiu, tik mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus kryžiumi, kuriuo pasaulis man yra nukryžiuotas ir aš pasauliui* (Gal 6, 14).

Šis Viešpaties kryžius ir yra vartai į Dangų, apie kuriuos kalbėjo Martynas Liuteris, saldi ir džiaugsminga Dievo teisumo ir išgelbėjimo dovana.

Vienam Dievui tebūna garbė!

Darius Širvys, 2017-10-31

**Lapkričio 26 d. –
paskutinis Bažnytinį
metų sekmadienis,
Amžinybės – mirusiųjų minėjimo
diena, minime Amžinybėn
išėjusius artimuosius, gimines,
draugus, kaimynus...**

**Lapkričio posmai
Išėjusiems...**

Rudens veide – rimtis ir lietūs.
Nostalgija – širdy, namuos –
Gyva Tyla, kurią palietus,
Pajuntam žvilgsnį Nežinios...

Negaila To, kas buvo, dingo.
Tik gaila Žodžių nebylių,
Kurių nepratarėm – laimingų,
Taip reikalingų ir tikrų...

Ant stalo – knygos, dainų žodžiai –
Gražiausi posmai – iš širdies...
Tą gyvą ryšį saugom godžiai
Nuo neįjautriosios Užmaršties.

Tas nepražys, kas atžydėjo.
Žmogus – lyg Žiedas – laikinai...
Tiktai kodėl Kasdienos vėjai
Nuraškė Žiedą – Tau tiktai?

Tikėkim – mus išgirs Išėjė,
Iš Nebūties paguos ženklais.
Todėl pamilkim rudens vėją –
Aplėbs, nupraus lašais šaltais...

Genovaitė Mikalajūnienė
2017 m. lapkričio 19 d.

BACHAS IR HENDELIS SKAMBĖJO VILNIUJE

Spalio 8 d. vakare Vilniaus ev. liuteronų bažnyčioje skambėjo (gal tik antrą kartą pas mus, Lietuvoje) vienas svarbiausių Reformacijai J.S. Bacho kūrinių – kantata *Tvirčiausia apsaugos pilis* (*Ein feste Burg ist unser Gott*) ir mums – reformatams – ypač įdomus vokiečių reformatų kompozitoriaus G. F. Handelio Londone sukurtas *himnas* pergalės džiaugsmui išreikšti – *Dettingen Te Deum*.

Kartu su Vilniaus liuteronų bažnyčios choru ir ansambliu *Adoremus* jubiliejinę programą atliko Vilniaus savivaldybės choras *Jauna muzika*, Vilniaus kamerinis orkestras ir solistai – Ilona Pliavgo, Nora Petročenko, Mindaugas Zimkus ir Tadas Girininkas. Jungtiniam chorui dirigavo Oslo (Norvegija) muzikos akademijos profesorius, Sandefjordo sakralinės muzikos festivalio meno vadovas ir to paties miesto kamerinio choro dirigentas Sveinas Rustadas.

J.S. Bacho *Ein feste Burg ist unser Gott* – Reformacijos kantata, sukurta pagal Reformacijos pradininko daktaro Martyno Liuterio himno melodiją ir tekstą apie 1730 metus. Kantatą sudaro 8 dalys: chorai, arijos, duetai, rečitatyvai, choralai.

G. F. Handelio *Dettingen Te Deum* parašytas 1743 metais ir skirtas Anglijos karaliaus Jurgio II-ojo ir jungtinės anglų, vokiečių ir austrų kariuomenės pergalei prieš prancūzų armiją atminti. Mūšis įvyko prie Dettingeno ir Anglijai jis yra svarbus

dar ir tuo, kad tai buvo paskutinis mūšis, kai kariuomenės vyriausiasis vadas buvo pats karalius.

Kūrinyje daug chorų, puikių arijų. Atidesni reformatai, dalyvavę koncerte, atpažino vienos giesmės, tebegiedamos mūsų bažnyčiose, žodžius: *Didis choras pranašų ir apaštaly šventųjų, Eilės kraujo kankinių, Didžios minios atpirktųjų Tau padėkos ir šlovės Gieda giesmes iš širdies* (238 giesmė, 4 stulpelis – *Evangelikų Giesmynas su maldomis*, 1942).

Dėkojame ir žavimės Vilniaus ev. liuteronų bažnyčios choro vadove Asta Saldukiene, kuriai kilo mintis taip pažymėti Reformacijos jubiliejų. Stebina liuteronų choro ir ansamblio *Adoremus* (vadovė Renata Kreimerė) ryžtas, užsidegimas per gana trumpą laiką išmokyti tokius neeilinius, sudėtingus kūrinius. Chorų skambesys pranoko visus lūkesčius, išskleidė skeptikų nepatikėjimą, kad neprofesionalus bažnytinis choras gali kaip lygus giedoti su vienu geriausiu Lietuvoje choru – *Jauna muzika*. Daugiau tokių puikių projektų!

Negirdėjusius šio nuostabaus Koncerto, skubu nuraminti, kad dar bus galimybė Jį išgirsti, nes Vaclovas Augustinas pakvietė Vilniaus ev. liuteronų bažnyčios choras kartu su *Jauna muzika* atlikti šią programą dar kartą – Kalėdų antrą dieną, gruodžio 26-ąją.

„V. r. ž.“ inf.

Iškilmingos Reformacijos šventės pamaldos Vilniuje

2017-jų spalio 31 dieną daugelis krikščioniškų šalių, tarp jų ir Lietuva, šventė Reformacijos 500 metų jubiliejų.

Protestantiškos bažnyčios visoje šalyje paminėjo šią iškilią datą, prisimindamos ne tik Reformacijos pradininkus – Janą Husą, Martyną Liuterį, Joną Kalviną ir kt., bet ir žymiausius lietuvius krikščionis evangelikus: Martyną Mažvydą, Abraomą Kulvietį, Mikalojų Radvilą Juodąjį, Mikalojų Radvilą Rudąjį, Andrių Volaną, Kristijoną Donelaitį, Stanislovą Rapolionį. Tą vakarą sostinės skveras prieš Vilniaus Evangelikų reformatų bažnyčią buvo nušviestas degančių žvakučių menine instaliacija (skaičiumi 500) ir M. Liuterio simboliu – *Liuterio rože*. Tai buvo puiki menininko Juliaus Žeko, Lietuvos evangelikų reformatų jaunimo draugijos *Radvila* ir bendrovės *Geralda* dovana!

Vakaras vainikuotas iškilmingomis pamaldomis, kurias laikė Vilniaus ev. reformatų parapijos klebonas kun. Raimondas Stankevičius, sveikinimo žodį susirinkusiems tarė bažnyčios Tikėjimo žodis pastorius Darius Širvys ir Amerikos misionierius Frankas van Dalenas, reziduojantis Kauno ev. reformatų parapijoje. Bažnyčia buvo pilna Vilniaus,

Kauno, Panevėžio ev. reformatų, Tikėjimo žodžio bendruomenės narių.

Pamaldas nuoširdžiu grojimu papuošė dr. Gintaras Labutis (smuikas), Živilė Kudirkaitė (vargonai), o giesmėmis – Radvilos jaunimas, spėjęs gražiai, jaukiai papuošti ir bažnyčią. Po pamaldų laukė Gabijos keptas didžiulis proginis tortas, Agapė, o šventę užbaigė Donaldos padovanoti fejerverkai Reformatų skvere – virš užrašo 500!

„V.r.ž.“ i.n.f.

Vien tik Dievui garbė (*solī Deo gloria*)

Keturi aptarti *Vien tik (solae)* kalba apie išganyką (Kristus, malonė, tikėjimas) ir autoritetą (Raštas). Jie sudaro vadinamuosius Reformacijos principus: materialųjį – išteisinimas vien iš malonės per tikėjimą, ir formalųjį – Biblija, kaip aukščiausias autoritetas. Penktas *vien tik* atrodo tarsi priedas, ir iš tikrųjų kai kur kalbama tik apie keturis jau mūsų aptartus teiginius.

Teiginio *Soli Deo gloria* – *vien tik Dievui garbė* – kilmė gana mįslinga. Jį išpopuliarino žymusis vokiečių kompozitorius (liuteronas) J. S. Bachas (1685–1750), kuris po savo kūriniais parašydavo *Soli Deo Gloria* arba *SDG*. Tačiau šis teiginys žymai senesnis, nes, pavyzdžiui, juo užbaigiamas ir lietuviškas M. Mažvydo *Katekizmo* antraštinio lapo tekstas¹.

Kita vertus, *Soli Deo gloria* yra tarsi visų *solae* centras, šerdis, arba karūna. Jis primena, kad pats Dievas, kuris apsiereiškė Kristuje, yra Reformacijos centras; kad už išgelbėjimą ir už bet kokias kitas malones žmogus turi dėkoti vien tik Dievui, šlovinti vien tik Jį; kad išganymas vien iš malonės per tikėjimą vien Kristuje užtikrina, jog visa garbė atitenka Dievui.

Visos krikščionybės šakos labiausiai aukština Dievą.² Vis dėlto reformatų akcentas buvo išskirtinis. Paskutiniai Liuterio prieš mirtį 1546 m. užrašyti žodžiai pasako daug ką: *Mes elgetos. Tai tiesa*.³ Visas išganymo palaimas gauname iš Dievo. Išgelbėjimas – tai ne mainais pagrįstas sandoris, tai ne bendradarbiavimas tarp žmogaus ir Dievo. Kaip elgeta sėdi gatvėje ir laukia išmaldų, taip ir tikintysis priima Die-

Kurt. Holger Lahayne

vo dovanas.

Kaip man rasti gailėstingąjį Dievą? Šis klausimas vienuoliui Liuteriui ilgai nedavė ramybės ir stūmė jį link Evangelijos atradimo per apaštalo Pauliaus eilutę iš Rom 1, 17 (*Teisusis gyvens tikėjimu*). Asmeninis išgelbėjimo troškimas buvo tarsi Bažnyčios atnaujinimo variklis. Reformacijoje santykis tarp Dievo ir žmogaus vėl atsidūrė dėmesio centre.

Teisingas Dievo teisumo supratimas Liuteriui, kaip jis pats sakė, atvėrė kelią į dangų ir į rojų. Išganymo užtikrintumas ir tikra paguoda tapo vienu iš svarbiausių Reformacijos akcentų. Kitas akcentas – teisingas Dievas garbinimas. Dievas ateina pas žmogų jį išgelbėti, tačiau vis dėlto ne viskas sukasi aplink žmogų. *Soli Deo gloria* apsaugo nuo klaidingo žmogus sureikšminimo.

Užrašas *Vienam [vien tik] Dievui garbė* šiandien puošia ne vienos Lietuvos reformatų bažnyčios sienas. Iš tikrųjų Dievo garbė ypatingai rūpi reformatams ir kalvinistams.⁴ J. Kalvinas savo *Institutio* teigia, kad tikros ir teisingos religijos bruožas

4 Žr., pvz., apie garbinimo būdą Vestminsterio tikėjimo išpažinime: „Deramą tikrojo Dievo garbinimo būdą pagal savo valią tiksliai ir aiškiai apreiškė pats Dievas; Jis negali būti garbinamas nei pagal žmonių įsivaizdavimus ar supratimus, nei pagal Šėtono patarimus, nei naudojant regimus atvaizdus, nei jokiais kitais, Šventajame Rašte nenurodytais būdais.“ (21,1) Heidelbergo katekizmas taip pat pabrėžia: būtina rūpintis, kad „nagarbintume Jo [Dievo] kitaip, nei pasakyta Jo Žodyje“ (96 kl.).

yra būtent teisingas Dievo garbinimas. Garbinimas tampa neteisingu ir suteršiamas, jeigu teiginyje nelieta žodžių *vien tik*; jeigu garbė Dievui atimama, suskaidoma ir išdalijama *spiečiui mažų dievukų*. Kūrinio garbinimas *neišvengiamai sunaikina Dievo garbę*. Jeigu mums tikrai svarbu turėti tik tą vieną Dievą, tai turime žiūrėti, kad neatimtume iš Jo nei menkiausios kruopelės garbės [...]. Kiekvienas religinis garbinimas, jei jis skiriamas kokiai nors kitai būtybei, o ne vienatiniam Dievui, laikytinas piktadaryste.⁵

Soli Deo gloria yra išganymo viršūnė ir kartu užtikrina teisingą išganymo kontekstą. Dievo šlovė yra aukščiausias ir galutinis žmonių išganymo tikslas. Todėl J. Kalvinas kritikuoja kardinolą Sadoletą dėl jo svarstymų apie žmogaus amžinąjį gyvenimą. *Teologiškai nėra teisinga, kad žmogus taip užimamas vien savimi. Tai netinka siūlyti žmogui jo naujojo gyvenimo pradžioje. Pradžioje labiau tinka pastanga pasirūpinti pagarbos Dievui sklaida. Juk pasaulyje visų pirma egzistuojame ne dėl savęs, o dėl Dievo*, – teigė tada dar jaunas būdamas reformatorius. *Kristaus žmogus turi siekti aukštesnių dalykų, nei vien rūpintis savo sielos ge-*

5 Inst. I,12,1–3. Kalvinas ir kiti reformatoriai griežtai atmetė maldą mirusiesiems, kaip ir šventiesiems ar Marijai (žr. skyrių apie „solus Christus“). Anot Kalvino, Romos bažnyčia teigia, jog „nesame verti tiesiogiai artintis prie Dievo“, tačiau, sako jis, „Raštas mus moko, kad mūsų kreipimasis į Dievą yra svarbiausias jo garbinimo elementas... Tad negali nebūti tikras Dievo paniekinimas, jeigu savo maldavimus paskiriame kažkam kitam.“ Raštas „garbės maldoje būti šaukiamam nesuteikia niekam kitam, kaip tik vieninteliam Dievui“. Prietaras maldoje kreiptis į mirusiuosius „akivaizdu, jog atsiradęs iš pasitikėjimo stokos: nebuvo pasitenkinta vien Kristumi kaip užtarėju“. (Inst. III,20,27). Tema vis dar aktuali ir šiandien, nes, akivaizdu, jog Marija smarkiai išaugusi savo reikšmingumu, palyginus su XVI a. (plg. Pijaus XII encikliką *Ad caeli reginam*, 1954).

1 Po „Catechismusa prasty Szadei...“ ir „M.D.XLVII“.

2 Pvz., Reformacijos priešininko Ignaco Lojolos, jezuitų ordino įkūrėjo, šūkis buvo panašus: „Viskas didesnei Dievo šlovei“ (omnia ad maiorem Dei gloriam).

3 „Mes esame elgetos. Hoc est verum.“

rove ir viską palenkti vien tam.

Šimtmečiu vėliau *Vestminsterio trumpas katekizmas* (1648) pirmuoju klausimu ir atsakymu puikiai sujungia abu aspektus: *Koks svarbiausias žmogaus tikslas? Atsakymas: Svarbiausias žmogaus tikslas yra šlovinti Dievą ir džiaugtis juo per amžius.* Dievo šlovė ir garbė virš visko, nes Dievas yra visatos Kūrėjas, Išganytojas, Valdovas ir Viešpats – ne žmogus. Mes gyvename dėl Jo, dėl Dievo. Žmogus nėra nei Dievas, nei pasaulio ašis. Dievui atitenka visa šlovė, bet tuomet ir pats žmogus gauna iš to naudos, netgi pačią didžiausią naudą – amžiną džiaugsmą.

Šlovė ir garbė visų pirma yra paties Dievo bruožas. Tai visos Jo esybės tobulumo charakteristika. Dievas yra *garbės karalius* (Ps 24, 8) ir *garbės Tėvas* (Ef 1, 17), savo šlovės niekam kitam neperleidžiantis (Iz 48, 11).

Žmonės raginami bijoti *šlovingo ir nuostabaus Viešpaties, savo Dievo, vardo* (1st 28, 58). Dievo rūpestis visame, ką Jis daro, – pašlovinti save. Kadangi Dievas yra vienintelis visatos centras, Jis teisėtai rūpinasi savo garbe. Tai patvirtina ir maldos pavyzdys, kurį Jėzus paliko krikščionims. Prieš prašydami ko nors dėl savęs, mes meldžiame, kad būtų pagarbintas Dievo vardas, kad Dievo karalystė ateitų ir Dievo valia įvyktų (Mt 6, 9–13).

Dievas yra Dievas, o dievybės teisė yra daryti, ką nori. Kaip ir puodžius turi išskirtinę teisę daryti su savo moliu tai, kas jam patinka (Rom 9, 21). Šia prasme galėtume sakyti, kad Dievas savotiškai yra savanaudis. Bet ne tik! Kadangi Jis yra Trejybės Dievas, Jame išsiskynusi ir meilė. Dievas yra meilė (1 Jn 4, 16). Bet ši meilė nepasilieka prie Jo; ši meilė ieško kito naudos.

Trejybės asmenys jau prieš pasaulio sukūrimą mylėjo ir tebemyli vienas kitą. Todėl ir santykiyje su žmonėmis Dievas nėra egocentriškas. Dievas pasirodė itin dosnus, atiduodamas mums savo Sūnų – taip pat Dievą – mūsų išgelbėjimui. Dievo rūpestis savimi ir ki-

tais Jame neatsiejami.⁶

Dievo Sūnus yra *šlovės Viešpats* (1 Kor 2, 8) ir *Dievo šlovės atšvaitas* (Hbr 1, 3). Žodis, antras Trejybės asmuo, *tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų; mes regėjome jo šlovę – šlovę Tėvo viengimio Sūnaus, pilno malonės ir tiesos* (Jn 1, 14). Tačiau *daugelis juo baisėjosi, nes jis atrodė nežmoniškai sudarkytas, ir buvo nebepanašus į žmogų* (Iz 52, 14), *Jis buvo paniekintas, ir mes jį laikėme nieku* (Iz 53, 3), nes buvo kankintas ir mirė ant kryžiaus. *Nukryžiuotasis* yra šlovės Viešpats!

Tokie dalykai neišsigalvojami. Po nuopuolio žmonės neužmiršo, kad yra Dievas, netgi galėjo ir tebegali pažinti jį (Rom 1, 21). Tačiau patekti į šlovingosios dievybės sritį, nueiti iki *palaimingojo [Dievo] regėjimo* geriausiu atveju tepasistengia tik darbais: aukojimais, religinėmis apeigomis, dvasiniais pratimais ir t.t. Ši vizija yra elitistinė, gnostinė ir galų gale apgaulinga, nes mes nepajėgūs užlipti iki tos viršūnės, kurioje yra Dievas: *Jis gyvena neprieinamoje šviesoje, kurios joks žmogus neregėjo ir negali regėti* (1 Tim 6, 16).

Nuodėmingas žmogus negali įsiskverbti į šlovės pilnatvę; jei pats šlovės Dievas ateitų pas žmones, jie žūtų. Todėl paguodai grįžkime prie Liuterio *Heidelbergo disputo tezių*, kuriose jis atskyrė *kryžiaus teologą* nuo *šlovės teologo*. Tam tikra prasme visi žmonės yra teologai, nes visi galvoja apie Dievą. *Teisingas* teologas yra tik tas, *kuris pasauliui Dievo regimą būdą suvokia kaip regimu padarytą per kančią bei kryžių* (20). Liuteris tęsia: *Mums atskleistas, regimasis Dievo būdas – t. y. jo žmogiškumas, silpnumas, kvailybė – priešpatastyta neregimajam [...]*.

6 Kadangi žmogus sukurtas panašus į Dievą, tai iš prigimties yra sau naudos siekanti būtybė. Mes, veikdami, neišvengiamai orientuojamės į savo naudos padidinimą. Deja, šiandien savanaudiškumas jau yra tapęs egoizmo sinonimu. Bet egoistiškas veiksmas yra tik tas, kuris ignoruoja kitų žmonių reikmes ar savo naudai teikia principinį pirmumą. Pagal Dievo tvarką, mes, kaip ir jis, esame pašaukti suderinti sveiką savanaudiškumą ir nesavanaudiškumą; Biblija daug kur ragina mus būtent taip elgtis (pvz., rūpintis savimi ir savo šeima, taip pat kitais žmonėmis, kurie vargsta, ar kuriems mūsų pagalba reikalinga).

Kadangi žmonės Dievo pažinimu per Jo darbus piktnaudžiauja, tai Jis panorėjo būti atpažintas per kančią. Nusprendė *neregimo išmanymą* atmesti *regimo išmanymu*, idant jie garbintų ne tokį Dievą, kaip Jis apsireiškia per darbus, o tokį, kuris paslėptas kančioje[...]. *Tad nė vienam nebus pakankama, jei jis Dievą pažins Jo didybėje bei šlovėje, bet nepažinos Jo kryžiaus pažeminime bei gėdoje.*

Jėzaus gyvenime ne kartą susitinka šlovė ir pažeminimas. Pradžioje angelas ir *Viešpaties šlovės šviesa* išgaudina piemenis (Lk 2, 9), bet netrukus jie randa *kūdikį, suvystytą vystykiais ir paguldytą edžiose* (12 eil.). Jėzaus atsimainymo metu (Lk 9, 28) Mozė ir Elisas *pasirodė šlovėje* (31 eil.); debesys (34–35 eil.) nurodė į šlovingą Dievo buvimą. Tačiau prieš tai pats Jėzus pabrėžė mokiniams, kad jo kančia būtina: *Reikia, kad Žmogaus Sūnus daug kentėtų, būtų seniūnų, aukštųjų kunigų bei Rašto aiškintojų atmestas, nužudytas ir trečią dieną prisikeltų* (22 eil.). Dviem mokiniams pakeliui į Emausą Jėzus užduoda klausimą: *Argi Mesijas neturėjo viso to iškentėti ir įžengti į savo garbę?* (Lk 24, 26).

Šlovės teologai – puolę, tačiau ir vis dar religingi žmonės – ieško trumpesnių kelių. Jie piktnaudžiauja įstatymu, gerais darbais ir aukojimais tam, kad pasiektų išmintį, galybę ir šlovę – savo pastangomis pakilti į viršų, kad jau dabar *pamatytų*. Dievo kelias kitoks – Jėzaus Kristaus inkarnacija. Žodis priima žmogaus kūną ir ateina pas mus į žemę – anot C.S. Lewiso, tai ir yra tas didysis stebuklas. Žemiškas Dievo Sūnaus kelias Jį nuvedė iki kryžiaus, o krikščionys tiki, kad tai Dievo plano dalis. Jis *pasirinko, kas pasauliui kvaila, kas pasaulio akims žemos kilmės ir paniekintas* (1 Kor 1, 27–28). Todėl krikščionys šioje žemėje gyvena *tikėjimu, o ne regėjimu* (2 Kor 5, 7). Tik danguje būsime tokie kaip Jis, matysime Jį (Apr 22, 1). Šioje žemėje mūsų teologija yra piligrimų teologija. Tik būdama tokia, ji taps ir šlovės teologija.

Šventoji Dvasia, trečias Trejybės asmuo, taip pat susijusi su šlove. Se-

najame Testamente Dievo Dvasia pasirodo debesies pavidalu, lydi tautą ir žymi šventų švenčiausiąją vietą, Dievo buvimą. Debesis buvo su izraelitais ir dykumoje, tokiu būdu *Viešpaties dvasia juos vedė* (Iz 63, 14; žr. ir Neh 9, 19–20).

Taigi Dievo garbei turi tarnauti viskas visoje visatoje, nes Trejybės Dievas yra pats savaime garbės vertas.⁷ Tai nesumenkina žmogaus, nes jis sukurtas pašlovinimui. Žmogus – geras kūrinys, apvainikuotas *garbe ir didybe* (Ps 8, 6), tačiau po nuopuolio *negarbino Jo kaip Dievo ir jam nedėkojo* (Rom 1, 21). Bet geroji naujiena jam ta, kad tikėjimu per Kristų, per patį Dievą, žmogus vėl gali būti pri-

7 Tai ypatingai išryškinta Vestminsterio tikėjimo išpažinime. „Dievas turi gyvybę, šlovę, gerumą ir palaimą savyje ir iš savęs. Jis turi visą pilnatvę savyje, Jam nieko netrūksta iš kūrinijos, kurią Jis sukūrė, ir Jam nestinga jos šlovės. Tai Jis apreiškia savo šlovę savo kūriniams, per juos ir juose.“ (II,2) Sukūrimas (IV,1), Apvaizda (V,1), išsirinkimas (III,5) tarnauja Dievo garbei; taip pat nuopuolis ir nuodėmė, kurią „savo išmintingų ir šventų nutarimu leido, nes buvo numatęs ją panaudoti savo šlovei.“ (VI,1).

imtas į Dievo garbę.⁸

Tikintieji yra *Dievo paveldėtojai*, būtent *paveldėtojai drauge su Kristumi*. Kaip Kristus kentėjo, taip ir mes kenčiame *kad su Juo būtume pagerbti* (Rom 8, 17). Visus išganymo veiksmus Dievas atlieka *savo malonės*

8 C.S.Lewisas suprato, kad tai įmanoma vien tik dėl Trejybės. Tik trejbinis Dievas yra meilės Dievas, ir tik Dievas, kuris amžinybėje yra Tėvas ir turi Sūnų, gali tikrai įsūnyti ir mylėti kūrinius – žmones. Jeigu Dievas ne toks, jis greičiausiai virsta dangiškuoju despotu. Lewiso veikale Kipšo laišakai šis kontrastas išryškinamas velnių (!) žodžiais: „Mums žmogus pirmiausia yra maistas; mes siekiame įsiurbti jo sielą į save ir jos sąskaita išplėsti mūsų savanaudiškumo erdvę... Reikia susitaikyti su mintimi, kad visos Jo [Dievo] kalbos apie meilę žmonėms ir apie laisva valią pagrįsta tarnavimu Jam nėra tuščia propaganda (kaip mes mielai norėtume tikėti), o pasibaisėjimą kelianti tiesa... Jis tikrai nori užtvindyti visatą daugybe savo kopijėlių – būtybių, kurių gyvenimas kokybės požiūriu bus miniatiūrinis Jo gyvenimo atkartojimas... Mums reikia galvijų bandos, kurį galiausiai taps maistu; Jis nori tarnų, kurie galiausiai taps Jo sūnumis. Mes esam alkani ir norim pasisotinti; Jis yra pilnas ir liejasi per kraštus.“ (C. S. Lewis, Kipšo laišakai, Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996, p. 44–45)

kilnumo šlovei (Ef 1, 6), bet Jo tikslas kartu yra ir *daugybę savo vaikų nuvesti į garbę* (Hbr 2, 10). Trejybės asmenys pašlovina vienas kitą (Jn 17, 1), Tėvas pašlovina Sūnų (Apd 3, 13), o dėl vienybės su Kristumi tame procese dalyvauja ir žmonės! *Mes daromės panašūs į jo [Kristaus] atvaizdą, ir Viešpaties Dvasios veikimu vis didėja mūsų garbingumas* (2 Kor 3, 18).

Tai ir yra ta didingoji krikščionybės vizija! Ji ryškia šviesa užlieja visą tikinčio žmogaus gyvenimą: visos dienos skirtos Dievo garbei, visa veikla pašvęsta Jam. Dievas pašlovinamas ne vien tik bažnyčios susirinkime sekmadienį, bet ir profesiniame gyvenime, šeimoje ir visose kitose gyvenimo srityse. *Ar valgote, ar geriate, ar šiaip ką darote, visa darykite Dievo garbei* (1 Kor 10, 31). Tikintysis visu gyvenimu išreiškia dėkingumą už atpirkimą *iš tikro tikėjimo pagal Dievo įstatymą Jo garbei* (Heidelbergo katekizmas, 91).

Kurt. Holger Lahayne

Paminklas Reformatų parke bus!

Reformacijos 500 metų proga pagaliau virsta realybe net 25-erius metus – ketvirtį amžiaus – Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos siektas tikslas – Vilniuje, Reformatų parke, paminklu įamžinti Lietuvos Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkus. Tai didžiulis ilgamečio Draugijos vadovo prof. Sigito Kregždės, dabartinio pirmininko kurt. Donato Balčiausko, taip pat kitų iškilių šalies mokslininkų, tyrinėjančių Reformacijos raidą, ir visų LRIKD narių bei bendraminčių nuopelnas.

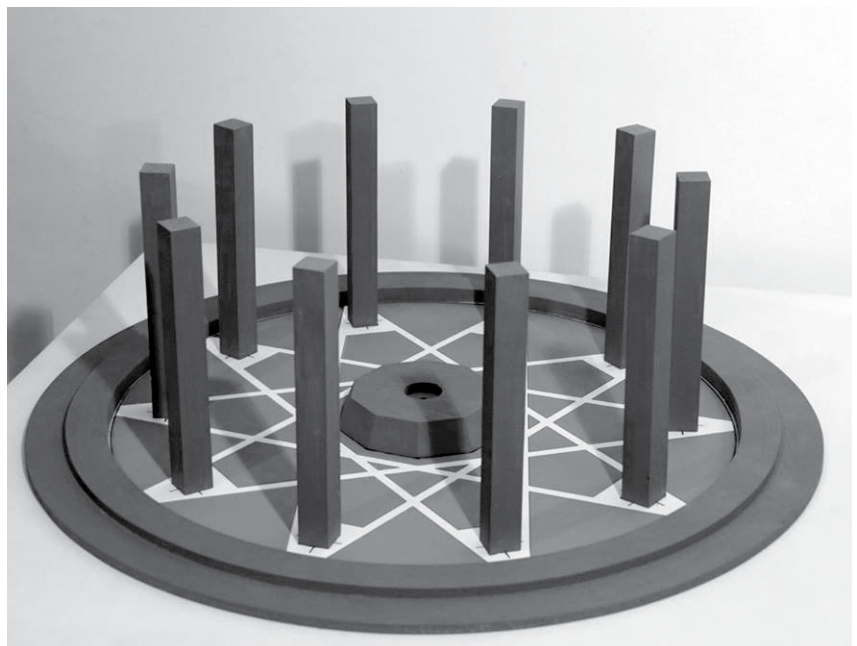
Lietuvos dailininkų sąjunga lapkričio 24 d. paskelbė skulptūrinių – architektūrinių idėjų konkurso, kuriam vadovavo garbinga žiūri komisija (pirmininkas – prof. habil. dr. A. Samalavičius) rezultatus: I-oji vieta – projektas *Stelos* (UAB *Žybartuva*, Dalia Matulaitė, Juras Balkevičius); II-oji vieta – projektas *Varpinė / Knygų lentyna* (Šarūnas

Arbačiauskas); III-oji vieta – projektas *Vartai* (Asta Vasiliauskaitė, Judita Olšauskienė).

Sveikiname NUGALĖTOJUS ir širdingiausiai padėkos žodžius ta-

riame nenuleidusiam rankų sumanymo įgyvendintojui – LERB kurtoriui Donatui Balčiauskui!

„V. r. ž“ inf.

Emdeno Jono Laskio Biblioteka gavo naują vadovą

Naujasis vadovas yra kilęs iš Lietuvos ir Emdene įgyvendins naują projektą. Ši Biblioteka yra viena žymiausių ir reikšmingiausių reformatų bibliotekų.

Kęstutis Daugirdas

Emdenas.

Bažnyčios istorikas Kęstutis Daugirdas tapo naujuoju Emdeno Jono Laskio bibliotekos moksliniu vadovu. 44-metis lietuvių kilmės vadovas lapkričio 1 d. pradeda darbą, – pranešė Evangelikų reformatų Bažnyčios prezidentas Martinas Heimbucheris. Dabartinis Bibliotekos vadovas Marius von Ravensway tuomet išeis į pensiją. Ši Biblioteka yra viena žymiausių ir reikšmingiausių reformuoto protestantizmo bibliotekų.

K. Daugirdas yra kilęs iš Kau-no, antro pagal dydį Lietuvos miesto. Studijavo evangelikų teologiją Frankfurte prie Maino ir Maince (Mainz). Vikaro praktiką jis atliko Lietuvoje, kur buvo ordinuotas į kunigus. Po daugelio *mokslinių stotelių*, nuo 2010 m. Daugirdas dirba Leibnico Europinės istorijos institute Maince. 2011 metais Daugirdas tapo Vokietijos piliečiu. 2016 m. Tiubingeno universitete Daugirdas pateikė habilitacijai savo darbą apie socinizmą. Socinizmas – tai toks judėjimas, kuris XVI ir XVII šimtmetyje mėgino apjungti teologiją su naujausiais gamtos mokslo pasiekimais.

Mokslinis iššūkis

Darbas Jono Laskio bibliotekoje – tai didžiulis mokslinis iššūkis, – pasakojo Daugirdas. Jis siekias Emdene įgyvendinti mokslinį projektą, kurio tema – istorinių laiškų ir spaudinių suskaitmeninimas bei jų įjungimas į bendrą internetinį tinklą. Netgi pasaulinių agentūrų NASA ir ESA astronominiai duomenys bus sujungti su istoriniais šaltiniais. Šį principą jis nori palaipsniui taikyti visiems Bibliotekos fondams, kad viso pasaulio mokslininkai per internetą galėtų naudotis jų turiniu.

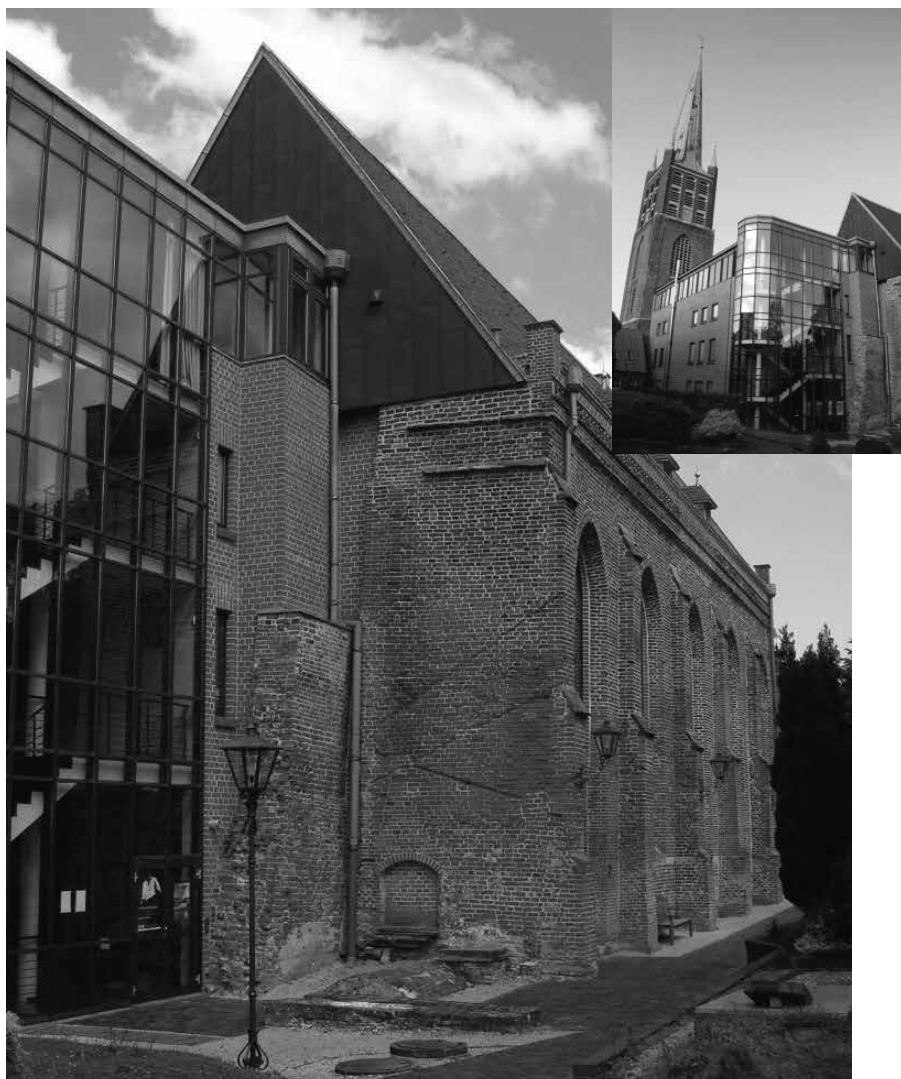
Bažnyčios prezidentas Heimbucheris, kaip Bibliotekos fondo kuratoriaus pirmininkas, kalbėjo apie nuostabias perspektyvas. Pats mokslinis darbas sukurs pokyčius ir pačioje Bibliotekoje. Kitaip nei Langės van Ravenswaay vadovavimo metu, Daugirdas turės galimybę dirbti pilnu etatu. *Tai mūsų pageidaujamas kokybinis šuolis.* Kartu su naujuoju vadovu Biblioteka pakyla iki *europinio ir pasaulinio lygio horizontų.*

Visus metus uždaryta

Bibliotekos specializacija – tai reformatų teologija, ankstyvoji naujojo laikmečio konfesijų istorija ir Rytų Fryzijos krašto istorija. Iš viso Bibliotekoje yra per 160 000 tomų, kurių pagrindą sudarė knygų rinkinys, datuojamas 1559 metais ir

priklausęs Emdeno reformatų parapijai. Per karą (1943 m.) sugriautos Emdeno Didžiosios bažnyčios restauruotuose griuvėsiuose 1995 metais buvo atidaryta Biblioteka. Dėl prastos finansinės būklės 2008 m. rudenį buvo atleistas tuometinis jos vadovas. Biblioteką teko priverstinai uždaryti ir tik gelbėjimo akcijos dėka, kurią pravedė Vokietijos evangelikų Bažnyčia, 2010 metų vasario 1 dieną ji vėl buvo atidaryta.

Informacija iš <http://www.evangelische-zeitung.de/nachrichten/top-thema/news-detail-top-thema/nachricht/johannes-a-lasco-bibliothek-bekommt-neuen-chef.html>
Išvertė Rasa Jasiukėnaitė
Oosterwinter

Emdeno Jono Laskio Bibliotekos pastatas

Didžioji Emdeno bažnyčia

Ten, kur Aa upė įteka į Emsą, į vakarus nuo naujos gyvenvietės, žinomos vėliau Emdeno vardu, IX a. buvo supilta kalva, tapusi krikščionių kapinėmis. O galbūt pirmiausia ten, ant kalvos, buvo pastatyta medinė koplyčia, ir tik vėliau atsirado ir kapinės. Pati seniausia bažnyčios akmeninių pamatų dalis yra iš XII amžiaus. Po to pastatas buvo perstatinėjamas mažiausiai bent jau 11 kartų. Labiau išsiskiriantis gotikinis choras buvo pastatytas tarp 1455 ir 1509 metų, ten vėliau protestantai priimdavo Komuniją. Pietinė nava, skirta Rytų Fryzijos grafų laidojimui, buvo atskirta nuo pagrindinės patalpos plytų siena, pastatyta 1558 m. pagal Kornelijaus Florišo de Vriend'os iš Antverpeno projektą flamandų renesanso stiliumi. Nuo 1559 metų Didžiojoje bažnyčioje buvo saugomos knygos, kuriomis nuo 1570 m. rūpinosi reformatų bendruomenė.

Antrojo pasaulinio karo metu – 1943 m. gruodžio 11 d., per sąjungininkų bombardavimą Didžioji bažnyčia buvo visiškai sunaikinta, tačiau knygas suspėjo laiku išgabenti į saugią vietą.

Kaip feniksas iš pelenų

1992-1995 metais senosios Didžiosios Bažnyčios griuvėsiuose buvo pastatyta nauja biblioteka, skirta specialiai jos knygų kolekcijai. Iki 1943 m. bibliotekoje buvo

18 tūkst. tomų. Šiandien yra per 150 milijonų, tarp kurių, be 63 inkunabulų (iki 1501 metų išspausdintų knygų – „V. r. ž.“ past.), yra daugiau kaip gal 6 tūkst knygų iš XVI-XVIII amžiaus ir 155 rankraščiai. Pagrindinis dėmesys bibliotekoje skiriamas dviem kryptimis: Reformacijos ir naujųjų laikų religijos istorija. Taip pat yra daug knygų apie Rytų Fryzijos istoriją ir kultūrą.

Dalis senųjų rinkinių yra suskaičiuota ir galima peržiūrėti internete. 1999 metais, kartu su Pasauline Reformuotų Bažnyčių Sąjunga (dabar Pasaulio Reformatų Bažnyčių Bendrija) biblioteka sukūrė puslapį *reformatai internete* (<http://www.reformiert-online.net/>), kuris siūlo įvairią informaciją religijos bei reformatų istorijos klausimais ir yra viso pasaulio reformuotų Bažnyčių virtuali bendravimo vieta. Savo konferencijose, viešose paskaitose ir parodose Emdeno Jono Laskio biblioteka remia mokslinius tyrimus bei plėtrą ir turi savo mokslinių tyrimų programą. Jos erdvios patalpos puikiai tinka koncertams ir priėmimams, dažnai yra aukščiausio lygio religinių, politinių, socialinių ir kultūrinių organizacijų susitikimų vieta. Be to, organizuojant įvairias parodas, biblioteka yra meno ir kultūros forumas, daugiausia dėmesio skirianti ankstyvajam modernizmui, spaudos ir grafikos menui.

Parodos

Didelio susidomėjimo sulaukia nuolat atnaujinamos ypač vertingos ekspozicijos iš bibliotekos fondų bažnyčios šiaurrrytiniame sparne. Pavyzdžiui, buvo pristatytos knygos iš Erazmo Roterdamiečio ir Rudolfo Agrikolos kolekcijų; rankraščiai iš Aduardo cistersų vienuolyno, kuris vienu metu buvo vienas didžiausių ir turtingiausių Europos vienuolynų; pirmieji egzemplioriai olandų Biblijos *Deux-Aes*, kuri turi didelę reikšmę olandų kalbos istorijai. Ją išspausdino 1562 m. tremtyje, Emdene, buvęs flamandų spaustuvininkas Gillis van der Erven'as, žinomas *Ctematius* vardu.

Jonas Laskis

1993 m. vis dar kuriamai Bibliotekai buvo suteiktas garsiojo Europos mokslininko, daug nusipelnusio Reformacijai didiko, Fryzijos, Lenkijos, Lietuvos reformatų Bažnyčių įkūrėjo, superintendente kunigo Jono Laskio (1499-1569 m.) vardas.

1542-1549 metais Laskis buvo Rytų Fryzijos reformatų superintendentas, sukūręs naują kongregacijos valdymo struktūrą: įkūrė Bažnyčios tarybą, regioninį patariamąjį dvasininkų organą – *Coetus*. Remdamasis Bažnyčios disciplina, jis kvietė pamaldžiai gyventi, tikėdamasis taip sustiprinti bendruomenės tikėjimą ir, vykdydamas grafienės Anos nurodymus, įvesti vieną tikėjimą visose jos valdose. Reikėjo griežtai atsiskirti nuo kitų Emdeno religinių grupių, tokių kaip: gausi Romos katalikų ir anabaptistų Menno Siemseno bendruomenės.

Laskis bandė susitaikyti su protestantais liuteronais, tikėdamasis įveikti svarbų teologinį nesutarimą dėl Kristaus realaus dalyvavimo Viešpaties Vakarieneje.

Nejausdamas imperatoriaus Karolio V paramos, Laskis išvyko į Londoną, kur iškart ėmėsi organizuoti protestantų bendruomenę tarp tokių pat kaip jis pabėgėlių dėl religinių motyvų, ir 1550 metais Londone įkūrė Pabėgėlių Bažnyčią, turėjusią didelę įtaką Nyderlandų reformatų bendruomenės susiformavimui. 1553 metais, kai Marija Tudor (*Kru-*

Jonas Laskis

vinoji Merė) įžengė į sostą, Laskis ir jo pasekėjai turėjo palikti Angliją.

Po ilgų bėdų ir klajojimų po Šiaurės ir Baltijos jūrą, jie galiausiai surado prieglobstį Emdene. Šio įvykio atminimui yra išraižytas užrašas akmenyje virš įėjimo į bažnyčią iš Bažnyčios gatvės (*Kirchstraße*): *Gottes Kirche, verfolgt, vertrieben, hat Gott hier Trost gegeben**

Bažnyčia – Motina

Emigrantai iš Londono įsijungė į Vokietijos miesto bendruomenę, o Valonijos pabėgėliai Emdene įsteigė savo prancūziškai kalbantį surinkimą. Visi jie atsinešė asmeninius kontaktus ir sutartis, taip pat ir nemažus turtus, kas labai sustiprino Emdeno ekonominę padėtį ir tapo saugiu prieglobsčiu visiems, kurie buvo persekiojami Nyderlanduose. Ypač daug jų atvyko 1568–1648 metais, kai olandai, gindami savo nepriklausomybę, kovojo prieš Ispaniją.

Broliai reformatai suteikė pabėgėliams visapusišką dvasinę, religinę ir politinę paramą. Pamažu Emdenas tapo Nyderlandų Reformacijos centru. Dėl to Nyderlandų Reformatų bažnyčia turėjo perduoti Didžiajai Emdeno bažnyčiai savo garbės pavadinimą *Bažnyčia – Motina*.

Informacija iš
<http://www.jalb.de/7562-0-0-42.html>

* Dievo bažnyčiai, persekiojami, ištremtai, Dievas suteikia paguodą.

Paroda *Maištaujančios knygos* ir edukaciniai renginiai

Lapkričio 9 d. Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje atidaryta Reformacijos 500 metų jubiliejui skirta paroda *Maištaujančios knygos*. Tai – unikali istorinė paroda, skirta *maištaujančioms* knygoms, kurios išgyveno ne tik savo dramatišką amžių, bet dar ir visus penkis šimtus metų. Šios knygos – Reformacijos augintinės ir Reformacijos kėlėjos, puoselėtos ir skleidėjos. Ekspozicijoje – Nacionalinės bibliotekos fonduose saugomi XVI–XVII a. spaudiniai ir rankraščiai, dėl kurių ir tarp kurių radosi ir pirmoji lietuviška Martyno Mažvydo knyga. Reformacija pristatoma kaip dinamiškas intelektualinis procesas, aktualus ir šiandienos Lietuvos kultūrai ir visuomenei. Apie senas, retas ir įdomias Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės *maištaujančias* knygas, jų istorinę aplinką pasakojama ir edukaciniuose renginiuose.

Lapkričio 15 d. galėjome išgirsti prof. habil. dr. Dainoros Pociūtės paskaitą *Reformacijos tinklai: Lietuva ir XVI a. Europos religiniai procesai*. Galėjome... deja, šia galimybe pasinaudojo labai nedaug klausytojų, net reformatai nepanoro išgirsti apie Lietuvos Reformatų Bažnyčios istoriją, jos ištakas... Prelegentė kalbėjo apie Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, Lenkijoje bei Transilvanijoje XVI a. sužydėjusią įvairialypę Reformacijos kultūrą, kai Lietuva XVI a. tapo daugiakonfesinės Reformacijos raidos pavyzdžiu Europai. Paskaitoje buvo kalbama apie skirtingas Lietuvos Reformacijos kryptis ir LDK protestantizmo santykį su Europos Reformacijos raida. Reformacija Lietuvoje neturėjo vieno koordinacinio centro,

bet plėtojosi įvairiomis kryptimis. LDK Reformacijos lyderio Mikalojaus Radvilo Juodojo (1515–1565) veiklos metais LDK evangelikai palaikė ryšius su Prūsijos ir Vokietijos liuteronais, Šveicarijos reformatais ir Italijos antitrinitoriais.

Lapkričio 23 d. prof. dr. Deimantas Karvelis skaitė paskaitą *Tikėjimo (ne)laisvė Lietuvoje Reformacijos epochoje*. Joje buvo nagrinėjama tikėjimo ir sąžinės laisvės tema Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI–XVII a. – tikėjimo disputų epochoje, aptariant sociokultūrinį lauką, kuriame gyvavo įvairios krikščioniškos visuomenės konfesijos. Aptariamose susiklosčiusios istoriografinės nuostatos religijos tolerancijos klausimu, išryškinant protestantizmo ir katalikybės konkurencinės priešpriešos vaidmenį tikėjimo laisvės sklaidoje. Religinės tolerancijos reiškinys analizuojamas valstybiniu (valdovų pozicija, normatyviniai valstybės aktai), bažnytiniu (konfesinių institucijų pozicija) ir socialiniu (*tikybinės prievartos* reiškinys luominėje visuomenėje, religinės konversijos klausimas šeimos aplinkoje, lokalinės krikščioniškos visuomenės požiūris į konfesines mažumas) aspektais. Apie *Tikėjimo (ne)laisvę* kalbėta de jure ir de facto kontekste.

Lapkričio 30 d. – senosios muzikos specialisto Vilimo Norkūno paskaita *Reformacijos laikų giesmės ir giesmynai Lietuvoje*.

Gruodžio 7 d. – kvapų meno grupės: Laimės Kiškūnės, Kazimiero Seibučio, Jurgos Katakinautės-Jakubauskienės, Redos Valentinavičienės (*Hortus apertus*) edukacinės dirbtuvės *Reformacijos epochos aromatai ir istorijos*.

Gruodžio 15 d. – restauratorės Dalios Udrienės paskaita *Knyga iš ano amžiaus: Martyno Liuterio Biblijos restauravimas*.

Koncertas *Reformacijos* jubiliejui

Baigiamasis Koncertų po Lietuvą **500 metų Reformacijai** turi 28-asis koncertas įvyko spalio 31 dienos vakarą pilnutėlėje Vilniaus liuteronų bažnyčioje.

Be pagrindinių koncertinio turo atlikėjų – Valstybinio choro *VILNIUS*, *Čiurlionio* kvarteto ir aktoriaus Vytauto Rumšo vyresn., – prisijungė ir bendras giesmės kartu giedojų Liuteronų bažnyčios choras ir ansamblis *Adoremus*.

Džiugu, kad į bendrą jungtinį chorą buvo pakviesti ir Vilniaus reformatų choro *Giesmė* choristai. Esame labai dėkingi koncerto organizatoriams: pagrindinei renginio organizatorei LEBMS pirmininkei Laurai Matuzaitei-Kairienei, LELB vyskupui Mindaugui Sabučiiui, liuteronų choro vadovei Astai Saldukienei, ansamblio *Adoremus* vadovei Renatai Kreimerėi ir *Giesmės* vadovei Janinai Pamarnackienei, leidusiems ir mums prisiliesti prie šios Didžios šventės baigiamojo akordo ir pajusti tą nenusakomą pasididžiavimo jausmą, kad IR MES TEN DAILYVAVOME!

Koncertas buvo pradėtas dr. M. Liuterio sukurtu Reformacijos

himnu *Tvirčiausia apsaugos pilis*, kurį bažnytiniai chorai giedoję stovėdami bažnyčios priekyje, prie Altoriaus, o Vilniaus choras – kukliai, šone, jo vadovas Artūras Dambrauskas dirigavo stovėdamas prie vargonų, vargonavo Renata Kreimerė.

Po Himno, kurį giedoję atsisotę visi koncerto dalyviai, širdingu sveikinimo žodžiu prabilo Liuteronų bažnyčios vyskupas M. Sabutis, pasidžiaugęs, jog Jubiliejiniai koncertai visoje Lietuvoje suteikė Šventės pajautimą net mažų miestelių gyventojams, padėjo Vokietijos federacinės respublikos ambasada, svariai prisidėjusiai prie jubiliejinio renginio, ir suteikė žodį Vokietijos Ambasadorės pavaduotojui p. Michaeliui Morgensternui, džiaugsmingai pasveikinusiam visus Reformacijos dienos šventės proga.

Koncerte keletą kūrinių padainavo solistė Asta Krikščiūnaitė (sopranas), F. Mendelsono Bartholdi

Sveikina LELB vyskupas M. Sabutis ir Vokietijos Ambasadorės pav. p. M. Morgensternas

įspūdingą kantatą *Wer nun den lieben Gott last walten*, parašytą pagal protestantams gerai pažįstamos giesmės *Kas Dievui duodasi valdyti* melodiją, kartu su choru Vilnius atliko Erika Kviatkovskaja (sopranas), taip pat, kaip ir koncertinio turo po Lietuvą metu, J. S. Bacho kūrinius griežė Čiurlionio styginių kvartetas.

Koncerte, be minėtų protestantų kompozitorių J.S. Bacho, F. Mendelsono Bartholdy, skambėjo ir kitų kompozitorių kūriniai, taip pat net trys lietuvių kompozitorių Jubilėjaus proga sukurtos premjeros: Lai-

Vargonuoja Renata Kreimerė, diriguoja Artūras Dambrauskas

Aktorius Vytautas Rumšas vyresn.

mučio Vilkončiaus (1950) *O, kaip galiu vertingai*, Jono Tamulionio (1949) *Jėzau, versme džiaugsmo* ir jauno, perspektyvaus kompozitoriaus Giedriaus Svilainio (1972) *Valia Tavoji tebūnie*. Kompozitorius Giedrius Svilainis gerai žinomas chorinės muzikos mylėtojams – jo kūriniai skamba *Dainų šventėse*, chorai mielai atlieka jo religinę muziką, Giedrius yra sukūręs keletą kūrinių Kristijono Donelaičio tekstais. Jubiliejiniam koncertui choro Vilnius suskubtas išmokti – *Valia Tavoji tebūnie*, parašytas Martyno Mažvydo giesmės *Gyvenimą tas turės* motyvais. Kūrinys užbaigiamas Dievą šlovinančiais žodžiais *Viešpats yra visagalis, tvirčiausia apsaugos pilis, Viešpats visagalis...*

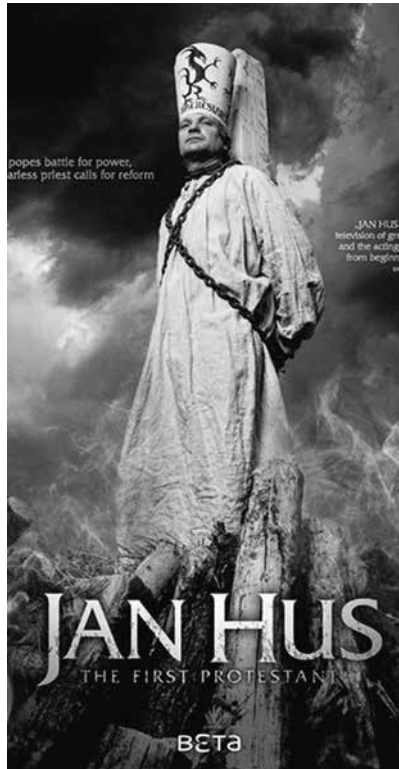
Koncertą užbaigė tradicinė, visuose protestantiškuose renginiuose skambanti giesmė *Taigi imk mano ranką...*, kurią giedojo visi Šventės dalyviai.

Reformacijos jubiliejui paminėti, Lietuvos Evangeliškos Bažnytinės Muzikos Sandrauga (LEBMS) drauge su valstybiniu choru Vilnius parengė kompaktinę plokštelę ir Giesmyną chorams, kur surinktos pačios vertingiausios ir dažniausiai evangelikų liuteronų bei reformatų bažnyčiose giedamos Reformacijos laikų giesmės – choralai pagal paties dr. M. Liuterio ir jo amžininkų tekstus bei melodijas. Šią žinią pranešė aktorius Vytautas Rumšas vyresn., tarp chorinių kūrinių pasakojęs Šventės dalyviams Martyno Liuterio biografiją, išpūdingiausius gyvenimo momentus, skaitęs didžiojo reformatoriaus mintis iš knygos *UŽSTALĖS POKALBIAI*.

„V. r. ž.“ inf.

Filmas *Janas Husas*

Trejetą ketvirtadienio vakarų per Lietuvos TV pirmąjį kanalą galėjome žiūrėti čekų filmą *Janas Husas* apie čekų nacionalinį didvyrį – kunigą Janą Husą, kuris 1415 m. liepos 6 d. buvo gyvas sudegintas ant laužo, o jo pelenai išpilti į Reino upę.

Kadrai iš filmo

1999 m. gruodžio 18 d. popiežius Jonas Paulius II atsiprašė už Jano Huso sudeginimą, tačiau atsisakė jį reabilituoti, nepaisydamas to, kad šiandien Romos katalikų Bažnyčia pritaikė daugybę jo mokymų.

„V. r. ž.“ inf.

JANAS HUSAS (1369-1415)

Krikščionis teisė krikščionių,
Kad jis tikyboj paklydo –
Tiesos tikresnės ieškojo
Šventojo Rašto didybėj.

Kieno valdžia ir galybė,
Dievo bausmės nebijojo.
Laužą aukščiausią sukrovė,
Gyvas jų priešas liepsnojo.

Dūmai į dangų pakilo,
Debesys saulę užklojo.
Kaulai į pelenus virto,
Reino banga išnešiojo.

Dievą abu jie mylėjo,
Buvo abudu krikščionys,
Vieną ir Bibliją skaitė –
Bet nevienodai galvojo.

Alfredas Naktinis, 2017 m. lapkritis

Kas niekina muziką, – kalbėjo dr. Martynas Liuteris, – o tai ir daro visi fanatikai, tais aš nepatenkintas. Juk muzika – Dievo malonė ir dovana, o ne žmogaus gebėjimas. Be kita ko, ji išvaro ir velnią, ir teikia žmonėms džiaugs-mo; jai skambant pamirštami visi piktumai, neskaisčios mintys, puikybė ir kitos nuomonės. Po teologijos aš labiausiai vertinu muziką ir be galo ją gerbiu.

Iš: Martynas Liuteris *UŽSTALĖS POKALBIAI*

Lietuvos reformatų takais - 2017

2017 m. spalio 14 d. kelionės autobusu įspūdžiai

Ankstyvas šeštadienio rytas, dar tamsu, tačiau Vilniuje, prie Olandų gatvėje esančio Karo muziejaus filialo jau *budi* išsirikiavę keliautojai, pasiryžę ypatingai kelionei, skirtai Lietuvos ir Pasaulio Reformacijos jubiliejiniais metams, o išsirikiavusi eilutė primena beveik trisdešimties metų senumo įvykius – Baltijos kelio atkarpą.

Keliautojai – tai pasiryžėliai per vieną dieną aplankyti istorinės atminties vietas ir prisiminti tai, kas nutolę nuo mūsų ir, ko gero, sujaudina tik minint didžiąsias datas. Viena iš tokių atmintinų datų 2017 metais – tai penkių šimtų metų Reformacijos jubiliejus, kuris skatina iš naujo permąstyti tą metą, kai lietuviai buvo išdidūs ir drąsūs, kai istorija – tai ne vien iš mokyklinių vadovėlių išmokti faktai.

Atvyksta autobusas ir prasideda ilgoji vienos dienos kelionė: beveik 50 keliautojų ir du jų vedliai – dr. Gintaras Labutis ir evangelikų reformatų kunigas Raimondas Stankevičius – iškilmingai pradeda kelionės pokalbius. Kaip ir kiekvienos Lietuvos karių asociacijos kelionės metu, iškyla klausimas apie tai, kodėl keliaujame?

*Kad save geriau pažintume,
save geriau suprastume, o
save geriau pažinę ir perpratę
taptume geresniais žmonėmis.*

Vėliau pereinama prie temų, susijusių su tikėjimu ir prieš penkis šimtus metų prasidėjusia krikščionybės *Atsinaujinimo* epocha, kuri neatpažįstamai pakeitė Europą ir pasaulį. Kelionės vedliai – Gintaras ir kun. Raimondas, skatinami kelionės dalyvių, užveda ir vysto tikėjimo temas. Temų, susijusių su Reformacija, labai daug, nes, regis, gyvendami greta evangelikų reformatų, jų tikėjimo ypatingumui neskyrėme dėmesio, o gal buvome mandagiai nesmalsūs. Pradžioje kalbos sukasi apie penkių šimtų metų senumo

įvykius: kaip tikėjimas įprasmina žmogaus būtį, kada prasidėjo krikščionybės reformacija, kas buvo jos pradininkai ir, žinoma, ką surašė vienuolis, daktaras Martynas Liuteris savo 95 tezėse, kurias paskelbė 1517 metų spalio 31 d. Nuostabą kėlė kun. Liuterio tezių gausumas (penkias tezes, ko gero, parašytų kiekvienas, o čia – 95 tezės!). Kunigui Raimondui teko keliautojams priminti, kad dr. Liuteris buvo labai išsilavinęs ir giliai mąstantis žmogus, universiteto profesorius... Vienas temas keitė kitos, tačiau verta pastebėti, kad beveik visos jos buvo skirtos Reformacijai ar Lietuvos evangelikams reformatams ir su jais didžia dalimi susijusia Lietuvos istorija. Vedlių Gintaro ir kun. Raimondo *pokalbiai į autobuso mikrofoną* toliau plėtojosi apie Reformacijos kryptis (kuo skiriasi evangelikai reformatai nuo evangelikų liuteronų, kokios dar evangelikų bendruomenės veikia Lietuvoje), apie pamatinius evangelikų reformatų tikėjimo pagrindus, o nuotaikos pakėlimui buvo prisiminta viena ar kita tarp Romos katalikų ir evangelikų reformatų ar liuteronų nutikusi anekdotinė situacija.

Kelionė iki Dubingių miestelio, kuris dažno liuvio galvoje siejamas su kunigaikščių Radvilų gimine (išties, kiek gi kiekvieno liuvio sąmonėje iškyla Lietuvos kunigaikščių

giminių?), neapilgo: keliautojams buvo išdalinti kelių reformatų giesmių tekstai su natomis, todėl keliaujantys uoliai mokėsi naujų melodijų.

Pasiekę Dubingių miestelį patekome į tikrą rudenį: lynojo, per debesų properšas vos švystelėdama saulė nuspalvino rudens peizažą ypatingomis spalvomis. Užkopusius į Dubingių pilies kalną keliautojus pasitiko gidė Laura, kuri atvedė mus – keliautojus – į ten stovėjusios Dubingių pilies rūmus, šiandieną apgaubtus naujovišku gelžbetonio stogu, kad būtų išsaugota tai, kas išlikę ateities lietuviams – ir katalikams, ir reformatams. Radvilų pilies griuvėsiai, paversti muziejumi, skatino prisiminti tolimus – beveik keturių šimtų metų įvykius ir Lietuvos *faktinius* valdovus – kunigaikščius Radvilas. Taip pat prisiminėme ir 2004 metus, kai, vykdant archeologinius kasinėjimus Dubingių pilies bažnyčios griuvėsiuose, buvo atrasti Radvilų giminės didikų palaikai, kurie 2009 metais puošniame sarkofage buvo iškilmingai perlaidoti Dubingių bažnyčios vietoje, po menamu Dievo stalu įrengtoje kriptoje. Dubingių evangelikų reformatų bažnyčios išlikę nedaug – tik pamatų kontūrai ir Radvilų kriptos vietą žyminti akmeninė plokštė su 2009 metais perlaidotų Lietuvos didikų – Mikalojaus Radvilos Juodojo, jo žmonos Elžbietos Šidloveckos-Radvilienės,

Dubingiuose

Mikalojaus Radvilos Rudojo, Mikalojaus Radvilos, Rudojo sūnaus, ir jo antros žmonos Sofijos Elenos Glebovičaitės, Jonušo VI Radvilos-Rokosininko, Rudojo anūko, mažamečio Kristupo Radvilos Perkūno sūnaus Mikalojaus ir jo motinos, pirmosios K. R. Perkūno žmonos Kotrynos Anos Sobkovnos – palaikai.

Pasibaigus kelionės po Dubingių pilies kalną atkarpai, keliautojai toliau klajojo Dubingių kalno takais, gėrėjosi atsivėrusiu nuostabiu vaizdu į Asvejos ežerą, apžiūrino naująją Dubingių katalikų bažnyčią ir geru žodžiu paminėjo dvidešimt pirmojo amžiaus Lietuvos mecenatus – Aurelijaus Rusteikos šeimą ir fondą – pagrindinius šios bažnyčios statybos rėmėjus.

Dubingiuose keliautojai praleido tik dvi valandas, o įspūdžių – gausybė, kaip po ilgos dienos!

Toliau patraukėme link antrojo mūsų kelionės tikslo – Deltuvos miestelio, kurį XVI a. valdė kunigaikščiai Radvilos. Pradėjo lyti, ir autobuse vėl užsimezgė kalbos apie evangelikus reformatus. Kunigui Raimondui Stankevičiui teko ne tik gilinti keliautojų žinias apie Reformacijos istoriją ir reformatų tikėjimą, bet ir pasakoti savo asmeninio gyvenimo istoriją. Pokalbis nukrypo į kasdienį žmogaus gyvenimą, o klausimai apie *mišrias* katalikų ir evangelikų reformatų šeimas buvo ne mažiau įdomūs nei didieji tikėjimo dalykai. Sparčiai artėjome prie Deltuvos, pasikalbėjimus keitė dainos ir giesmės. Netrukus sustojome prie Deltuvos miestelyje esančio obelisko-žymens, liudijančio, kad toje vietoje beveik prieš du

šimtus metų įvyko ginkluotas susidūrimas tarp Napoleono ir Rusijos imperijos kariuomenių – vienintelis *prancūzmečio* mūšis dabartinėje Lietuvos teritorijoje – *Deltuvos* mūšis 1812 m. birželio 28 dieną. Mūšio vietą žymi išmargintas *obeliskas* (projekto autorius G. Karvelis). Nustebino obelisko spalvų margumynas, ir tik sugrįžę iš kelionės sužinojome, kad tai – Rusijos ir Prancūzijos vėliavų spalvos.

Pagrindinis mūsų kelionės į Deltuvą tikslas – aplankyti Deltuvos evangelikų reformatų bažnyčią. Lyjant lietui keliautojai vaikščiojo aplink apgriuvusias bažnyčios sienas (į vidų įeiti draudžiama!), po to bandė akimis atkurti bažnyčios vaizdą, pasinaudodami 2017 m. prie bažnyčios griuvėsių pastatytu vizualiniu maketu, liudijančiu apie bažnyčios, kuri buvo sunaikinta antrojo pasaulinio karo pabaigoje, išnykusį vaizdą. Apisilankymas Deltuvos miestelyje buvo labai trumpas, o kai kurie keliautojai pasiguodė, kad jie taip ir nepajuto šio miestelio dvasios, nepamatė jo grožio ar ypatumų. Ką gi, teks sugrįžti į Deltuvą kitos kelionės metu.

Nei Dubingiuose, nei Deltuvoje nesutikome nė vieno vietinio reformato, nedaug jų ir visoje Lietuvoje, nors, remiantis statistika, šiandieną jų priskaičiuojama beveik septyni tūkstančiai, stiprybę semiančių iš savo tikėjimo, vedami šiandienos evangelikų reformatų kunigų, ir atmenantys Radvilų giminės didikus, pirmuosius protestantus Lietuvoje – Kulvietį, Rapolionį, liuteroną Mažvydą, reformatų teoretiką Volaną ir kitus Lietuvos evangelikus.

Atvykome į Kėdainius. Kėdainių ekskursijų vadovė Edita mus lydėjo visą kelionę po Kėdainius. Pradėjome nuo Kėdainių senamiestyje esančios Šviesiosios gimnazijos, septynioliktojo amžiaus pradžioje (1625) įkurtos kunigaikščio Kristupo Radvilos. 1647 m. jo sūnus Jonušas Radvila reformuoja mokyklą į gimnaziją, kuri Europos mokyklų pavyzdžiu pavadinama *Šviesiąja* (*Gymnasium Illustre*). Iš tikrųjų šviesi ši Gimnazija – tikras spindulėlis, kuris kadaise, prieš šimtmečius, galėjo tapti protestantišku universitetu Lietuvoje.

Kėdainiuose atminties dalelę paskyrėme Kėdainių evangelikų liuteronų atminimui: aplankėme Kėdainių evangelikų liuteronų bažnyčią, šiuo metu atgyjančią iš užmaršties, ir palengva atkuriančią save ir savo bendruomenę, kuri sunyko baigiantis Antrajam pasauliniam karui, kai dauguma tikinčiųjų bendruomenės ir jos dvasininkai pasitraukė į Vokietiją. Bendruomenės narys Ričardas atvėrė mums bažnyčios duris ir tapo laikinuoju kelionės vedliu.

Mūsų kelionės kulminacija – Kėdainių evangelikų reformatų bažnyčia, tačiau pakeliui dar aplankėme senamiestyje esančią medinę Šv. Juozapo katalikų bažnyčią, trumpam sustojome prie Kėdainių sinagogų, kurioms miestas surado naują kultūrinę-edukacinę paskirtį. Trumpam stabtelėjome Kėdainių Didžiosios

nukelta į 14 p. ►

Deltuvoje

Gintaras Labutis

rinkos aikštėje prie paminklo Jonušui Radvilai, prisimindami jo pastangas gelbstint Lietuvą.

Kėdainių evangelikų reformatų bažnyčioje – vienoje iš didžiausių Lietuvos evangelikų reformatų šventovių – dažnas keliautojas sukalba maldele, prisimindami Lietuvos didikus Radvilas, kurie siejami su Kėdainių miesto istorine šlove, o kelių jų palaikai ilsisi šios bažnyčios rūsyje – mauzoliejuje. Bažnyčios rūsyje palaidoti Kristupas Radvila Perkūnas, Jonušas Radvila bei jų šeimos nariai.

Toliau be perstojo lyjant, mes, *pasikinkę* autobusą, vykstame į Kauną. Kaune aplankome Kauno evangelikų reformatų bažnyčią, kuri dar nėra sugrąžinta reformatams, tačiau, regis, kad dvidešimt šeštaisiais ar septintaisiais atkurtosios Lietuvos nepriklausomybės metais tai bus padaryta. Bažnyčia, esanti ramioje E. Ožeškienės gatvėje, savo išvaizda primena Kauno Prisikėlimo bažny-

čią. Jas abi projektavo reformatas, latvių kilmės architektas Karolis Reisonas. Deja, jų likimai skirtingi – Kauno evangelikų reformatų bažnyčia tebėra ir sporto salė, ir valgyklėlė, ir sekmadieniais – maldų salė. Mus pasitiko kunigas Frankas, misisionierius iš Jungtinių Amerikos Valstijų, turintis viziją – atkurti evangelikų reformatų parapiją Kaune ir, kaip jis užsiminė, pasiekti, kad bendruomenė vienytų bent tūkstantį narių. Klausantis šio kunigo misisionieriaus kalbų ir jo išsakytos vizijos, norom nenorom prisimeni garsaus amerikiečio frazę: *I have a dream ...* Ypač matant ne tik šiandieninę šios bažnyčios ir bendruomenės būklę, bet ir pirmuosius svarbius žingsnius kunigo vizijos įgyvendinime – jaunimo subūrimą, giesmių giedojimą, maldas ir darbus, susietus su šios bažnyčios grąžinimu bendruomenei ir kitus svarbius ateities planus.

Paskutiniosios *devyniasdešimt* ke-

lionės minučių iš Kauno į Vilnių – neprailgo, dainavome, juokavome, kūrėme naujų kelionių planus.

Baigdamas rašyti šį rašinį, prisiminiau keliautojo Antano Poškos pasakytus žodžius:

Kelionę planuoti – džiaugsmas. Kelionę vykdyti – katorga. Kelionę prisiminti – visa ko atpildas. Faktiškai gyvenimas ir yra kelionė...

Man regis, kad, pasibaigus šiai kelionei, galėtume kiek pakeisti Antano Poškos žodžius apie kelionės vykdymą, nes mūsų kelionės Lietuvos Reformacijos takais vykdymas buvo didelis džiaugsmas.

Ačiū kun. Raimondui, kartu *vykdžiusiam* šią kelionę. Iki kitų kelionių!

**dr. Gintaras Labutis, LKA
keliautojų klubo vedlys**

*Mirus vilnietei, buvusiai biržietei
ONUTEI PALŠYTEI-ŠPIRKOVIENEI,
reiškiame nuoširdžią užuojautą sūnui Vitalijui,
Jos mylimiems anūkams Anai ir Vitalijui, provaikaičiams bei
visiems Ją pažinojusiems ir mylėjusiems.*

Vilniaus ev. reformatų parapijos Seniūnų taryba

*Nuoširdžius užuojautos žodžius tariame Raimondui Natkai,
staiga netekus mylimo Tėvelio ALGIRDO NATKOS.*

Vilniaus ev. reformatų parapijos Seniūnų taryba

*Mirus kauniečiui reformatui VYTAUTUI PUODŽIŪNUI,
netekties valandą nuoširdžiai užjaučiame žmoną Leokadiją,
dukra Liną, sūnų Audrių, brolių, buvusį LERB prezidentą,
kurt. Petrą Romualdą, seseris Ireną ir kurt. Valeriją.*

Vilniaus reformatų žinių leidėjai

Pavakarys. Jau saulė leidžias,
Šešėliai artinas pilki.
Gamta nurimo – rodos meldžias,
Paskendus vakaro rimty.
Tik tuėjai per vargo žemę,
Ja žengti darės vis sunkiau.
Ir supratai lemtis jau lemia
Kelionę šią užbaigti tau.

Ir pagaliau staiga sustojęs
Sudie pasauliui pasakei.
Ir daug, vai daug svajų svajonių
Neišsvajojęs palikai...

**Jonas Šernas,
Mūsų sparnai,
Nr. 76, 1996**

INFORMACIJA

Žygimantas Galinis

Spalio 12-15 dienomis Jihlavo mieste, Čekijoje, vykusiame Jakubo Pustinos tarptautiniame vokalistų konkurse reformatas kaunietis baritonas Žygimantas Galinis (g. 1990 m.) laimėjo diplomą ir specialų prizą. Prizas – teisė surengti Advento koncertą Jihlavoje 2018 m. gruodžio mėnesį. Prieš tai – rugpjūčio 1-3 d., Venspilyje, Latvija, Alidos Vane (žymi Latvijos solistė, sopranas) vardo III tarptautiniame dainavimo konkurse Žygimantas laimėjo III vietą (400 Eur.). Žygimantą į konkursus lydi ir jam akompanuoja žmona – Paulė Galinienė.

Spalio 29 d. beveik visuose Lietuvos miestuose, kuriuose yra Reformatų bažnyčios, buvo iškilmingai – pamaldomis su Viešpaties Vakariene – paminėtas Reformacijos 500 metų Jubiliejus, išskyrus Kauno ir Kėdainių, kurio parapija yra neskaitlinga ir pamaldoms renkasi tik kartą per mėnesį. Tokias pamaldas kėdainiečiai šventė spalio 21 d., paminėdami Reformacijos jubiliejų ir prieš penkis metus išėjusį Amžinybėn LERB prezidentą, kuruatorių dr. Mykolą Mikalajūną.

Spalio 29 d. Kauno ev. reformatų bažnyčioje buvo konfirmuoti Rita ir Dainius Jaudegiai, kurie aktyviai įsijungė į parapijos gyvenimą. Šiose pamaldose dalyvavo ir grupė panevėziečių, atvykusių į šventę. Pamaldoms vargonavo įvairių tarptautinių konkursų diplomantė, jaunoji vargonininkė Živilė Kudirkaitė.

Spalio 31 d. pavakare vilniečiai praeiviai, svečiai galėjo grožėtis Reformatų skvere menininko Juliaus Žeko, LERJD *Radvilos* jaunimo bei UAB *Geralda* sukurtu kūrinio – šviesos instaliacija iš 3000 žvakių: užrašų 500 ir spalvinga *Liuterio rožė*.

Spalio 31 d. Čikagoje, Šventojo Vardo Katedroje (Holy Name Cathedral) vyko ekumeninės pamaldos, vadovaujant kardinolui Blase J. Cupichui ir Čikagos diecezijos liuteronų vyskupui Wayne N. Milleriui. Pamaldų tikslas – atnaujinti sandorą tarp katalikų ir evangelikų parapijų. Sandora duoda galimybę parapijoms įsijungti į dialogą, kuriuo šalinami konkretūs barjerai tarp konfesijų.

Lapkričio 3 d. į Plungės rajono savivaldybės viešąją biblioteką su paskaita *Reformacija pasaulyje, Lietuvoje ir Žemaitijoje: tada ir dabar* buvo atvykęs nepailstantis Reformacijos propaguotojas – istorikas prof. dr. Deimantas Karvelis. Renginį organizavo biblioteka ir Plungės miesto Evangelijos Bažnyčia, dalyvavo solistė Gretė Jokubauskienė bei pianistė Ema Bojadžian.

Lapkričio 5 d. Švenčionyse, Visų Šventųjų bažnyčioje įvyko dar vienas *Evangeliskų giesmių* koncertinio turo po Lietuvą *Vilniaus* valstybinio choro ir solistų koncertas.

Rita ir Dainius Jaudegiai

Lapkričio 12 d. Vilniaus ev. liuteronų bažnyčioje buvo pagerbtas Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų, smurto ir terorizmo aukų atminimas – *Remembrance Day (Atminimo diena – Raudonųjų aguonų diena)* pamaldos, kuriose dalyvavo skirtingų Bažnyčių ir religinių bendruomenių atstovai. Įvairių valstybių kariai padėjo vainikus, taip pagerbdami žuvusiųjų atminimą. Reformatų Bažnyčiai atstovavo LERB Konsistorijos prezidentas kurt. Nerijus Krikščikas.

Lapkričio 21 d., tarsi prieš penkis šimtus metų Martyno Liuterio ant durų kaltos tezės, galingais dūžiais *sudrebino* Vilniaus, o gruodžio 12 d. *drebins* Kauno teatro sceną išskirtiniu muzikiniu projektu – kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus tezių opera *Liuterio durys*. Libreto autorius – Herkus Kunčius, režisierius – Gytis Padegimas, muzikos vadovas ir dirigentas – Artūras Dambrauskas. *Tai istoriškai labai reikšmingas kūrinys, ir dabar jau mes galime didžiuotis prieš visą pasaulį, kad tokia nedidelė tauta turime savitą lietuvišką operą apie Liuterio gyvenimą,* – rašo interneto tinklalapyje LEBMS pirmininkė Laura Matuzaitė-Kairienė, išreikšdama daugumos žiūrovų reformatų-liuteronų nuomonę...

Lapkričio 24 d. Riešės gimnazijoje paskaitą *REFORMACIJA EUROPOJE IR LIETUVOJE* skaitė prof. dr. Deimantas Karvelis. Renginį organizavo Riešės gimnazija ir Riešės bendruomenė.

Operos *Liuterio durys* momentas

Sveikiname

kolegas – **Lietuvos evangelikų kelio** leidėjus,
redaktorių KĘSTUTĮ PULOKĄ,

išleidus 400-ąjį numerį.

Džiaugiamės, kad laikraštis, leidžiamas nuo 1935-ųjų metų,
tebedžiugina ne tik liuteronus, bet mielai skaitomas –
graibstomas ir brolių reformatų!

Vilniaus reformatų žinių leidėjai

Sveikiname

parapijietes:

VALDONĘ MIZARAITĘ-PAŽŪSIENĘ,
lapkričio 13 d. atšventusių 70 metų sukaktį,

RITĄ JANUŠEVIČIŪTĘ-KISELIENĘ,
lapkričio 20 d. atšventusių 75 metų sukaktį.

Linkime Jubiliatėms sveikatos,
ilgų, turiningų gyvenimo metų!

Vilniaus ev. reformatų parapijos seniūnų taryba

Leidinio spaudos rėmėjas

Birbinių g. 4a, LT-02121, Vilnius
tel.: +370 5 2627585
mob.tel.: +370 655 24403
Linksmoji g.5, LT-02041, Vilnius
tel.: +370 5 2639004
mob.tel.: +370 652 11944
www.klion.lt

LAIDA EVANGELIKAMS
„KELIAS“

„LRT Kultūra“ kanalu
sekmadienį 8.45 val.,

Laidos redaktorius
Tomas Pavilanskas-Kalvanas,
el.p. tomaspaka@gmail.com
mob. tel. 8 676 05538

ATGAILAUKIME

Dr. M. Liuterio pirmoji iš 95-ųjų tezių, paskelbtų 1517 metų spalio 31 d. ant Witenbergo Visų Šventųjų bažnyčios durų, buvo:

Mūsų Viešpats ir Mokytojas Jėzus Kristus, sakymas 'Atgailaukite', norėjo, kad visas tikinčiųjų gyvenimas būtų atgaila.

Atgaila nereiškia meldimosi, kad kita pusė susiprastų priimti mūsų įsitikinimus. Veikiau, pagal Biblijos aiškinimą, atgaila reikalauja tokio širdžių pasikeitimo, kad atgailautojai melsdamiesi pakeistų savo savimone, nusi-lenkdami po Kristaus kryžiumi. Kai mes artinsimės prie Kristaus, mes su-artėsime ir vieni su kitais, bus šalinami konkretūs barjerai tarp konfesijų ir ugdomas pasitikėjimas.

Iš išeivijos lietuvių liuteronų vyskupo emerito Hanso Dumpio minčių pasaulio lietuvių laikraštyje Draugas.www.draugas.org

Visas 95-ias dr. M. Liuterio tezes lietuviškai galima skaityti:
reformacija500.lt/kas-yra-reformacija/liuterio-95-tezes-teziu-tekstas/

Laiškus redakcijai galite rašyti:

Pylimo 20-13, Vilnius,
Vilniaus ev. reformatų parapijos raštinė,
el.p. dalija.gudliauskiene@gmail.com

Parengė Dalija Gudliauskiene,
tel. 8 685 74 951

Redagavo, spausdino
Genovaitė Mikalajūnienė,
Damian Finer

Leidėjas:

Vilniaus ev. reformatų parapija
Tiražas 100 egz.

Leidėjai straipsnius taiso ir trumpina
savo nuožiūra

Laikraštis platinamas už auką.
Leidžiamas tik iš surinktų aukų.